

Exkurze do žulovských luhů a hájů

Excursion to Žulová's woods and fields

VOJTĚCH TARAŠKA¹, RADIM HÉDL² & MARKÉTA CHUDOMELOVÁ²

1) Moravské zemské muzeum, botanické oddělení,

Hviezdoslavova 29a, CZ-627 00 Brno; e-mail: vtaraska@mzm.cz

2) Bezručova 80/17, CZ-602 00 Brno; e-mail: rhe@centrum.cz, MarketaChudomelova@seznam.cz

Abstract: A field trip to Žulovská pahorkatina Hills (Silesia, Czech Republic) took place on April 15, 2023. The route started at the railway stop in the village of Kobylá nad Vidnavkou and went through the alluvial forest to reach the village of Žulová. We recorded many spring geophytes including *Anemone* spp., *Corydalis* spp., *Leucojum vernum*, and *Allium ursinum*. Additionally, several ornamental plants, such as *Eranthis hyemalis* and *Othocallis siberica*, were observed having escaped from cultivation. Subsequently, we ascended Boží hora, a hill mostly covered with broad-leaved and mixed woods. We noted another ornamental plant, *Helleborus foetidus*, on the foot of the hill, while an endangered species *Filago arvensis* was found on the peak, near the pilgrim church. In total, we recorded 144 vascular plant species during the field trip.

Keywords: alluvial forest, temperate woodland, vascular plants, Silesia, Žulovská pahorkatina

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

Sérii botanických exkurzí Moravskoslezské pobočky ČBS roku 2023 otevřela aprílová vycházka do žulovských luhů a hájů, kterou vedl Vojtěch Taraška s notným přispěním Radima Hédla a Markéty Chudomelové. Exkurzní trasa procházela romantickou krajinou Žulovské pahorkatiny, jež leží doslova ve stínu podstatně známějších Rychlebských hor a na severu se svažuje do zdánlivě nekonečných rovin počínajících Vidnavskou nížinou. V minulosti již několik pobočkových akcí směřovalo jak do Rychlebských hor, tak do Vidnavské nížiny (např. Hédl 2016, Hédl & Taraška 2021, Taraška 2023), avšak Žulovské pahorkatině jsme dosud zůstávali dlužni svou pozornost. To jsme tedy napravili 15. dubna. Časný termín exkurze se málem vymstil, neboť většinu týdne panovalo ošklivé počasí. Přesto však dorazilo třiadvacet odvážných účastníků a účastnic, již byli odměněni polojasnou, ba chvílemi i slunečnou oblohou, kdy za celý den spadlo nanejvýš několik drobných kapek. Chvilkově hezké počasí však nezměnilo nic na dlouhodobě vrtošivém podnebí, pročež byly jarní rostliny po tuhé zimě ve své fenologii oproti předchozí sezóně zhruba o dva týdny opožděny. I tak se nám ale poštěstilo vidět a demonstrovat množství rašících, klíčících, ba i kvetoucích druhů.

Místem srazu byla vlaková zastávka Kobylá nad Vidnavkou, kde jsme také hned tradičně sepsali všechny druhy železničního svršku i sešlapávaných ploch nástupiště. Žádné velké překvapení nás zde nečekalo, ale i takové jarní efeméry jako plevel okoličnatý (*Holosteum umbellatum*) jsou v regionu žhavou novinkou (Taraška 2022), a jejich výskyt má smysl sledovat. Následně jsme se vydali alejí zdobenou bělokvěkými violkami

Obr. 1. Lužní les na březích Vidnavky mezi Kobylou nad Vidnavkou a osadou Žlíbek u Tomíkovíc.
– Foto V. Taraška

vonnými (*Viola odorata*), jež jsou na Žulovsku k vidění patrně častěji než ty tradiční fialové, a cestou okolo zámku jsme se dostali na levý břeh řeky Vidnavky. Jako pohádkovou branou jsme pak pod železničním viaduktem vstoupili do magického lužního lesa (obr. 1) provoněného česnekem medvědíím (*Allium ursinum*), jehož porosty, dosud květů prosté, připomínaly zelený koberec. Středem této scenérie se klikatila meandrující řeka, a jen tu a tam jednolitou zeleň narušovaly kvetoucí byliny jarního aspektu (obr. 2), mimo jiné bledule jarní (*Leucojum vernum*), sasanka pryskyřníkovitá (*Anemone ranunculoides*), pižmovka hajní (*Adoxa moschatellina*), dymnivka dutá (*Corydalis cava*) a d. prostřední (*C. intermedia*), jež na Jesenicku patří k relativně vzácnějším, nebo alespoň méně dokumentovaným druhům (cf. Hédl 2001, Hédl & Chudomelová 2020). Řeka, výše proti proudu protékající mezi zahradami, také cestou posbírala a zde porůznu vyplavila zahradní geofyty narcis žlutý (*Narcissus pseudonarcissus*), talovín zimní (*Eranthis hyemalis*), ladoňku sibiřskou (*Othocallis siberica*) a modřenec arménský (*Muscari armeniacum*). Na jednom místě právě rašila další z ornamentálních rostlin, večernice vonná (*Hesperis matronalis*). Lužní les, asi nejrozsáhlejší svého druhu v severním podhůří Rychlebských hor, se táhne takřka souvisle podél Vidnavky mezi Kobylou a Žulovou, jen v půli cesty jej přerušuje osada Žlíbek. Také v ní jsme si zabolantizovali, v trávníku starého sadu jsme viděli třeba na Jesenicku dobře etablovaného kavkazského

Obr. 2. Dymnivka dutá (*Corydalis cava*) v porostu dosud nekvetoucího česneku medvědího (*Allium ursinum*). – Obr. 3. Čemeřice smrdutá (*Helleborus foetidus*) zplanělá na okraji Žulové. – Obr. 4. Výhled z Boží hory k Žulové, Skorošicím a na hřeben Rychlebských hor. – Foto R. Hédl

imigranta rozrazil nitkovitý (*Veronica filiformis*) a ze zdi nad řekou svěšený zvěšinec zední (*Cymbalaria muralis*).

Po příchodu do Žulové se část účastníků jala předčasně prchnout, zatímco zbylí šli rovnou do háje. Světlou dubohabřinou s hájovou květenou se totiž vine křížová cesta až na vrchol Boží hory s novogotickým kostelem Panny Marie Bolestné, nepřehlédnutelnou dominantou Žulovské pahorkatiny. Stoupající na tuto Kalvárii, potkali jsme ještě zplanělou čemeřici smrdutou (*Helleborus foetidus*; obr. 3), načež se před námi otevřel boží výhled z Boží hory takřka na celé Rychleby (obr. 4). I zde na vrcholu jsme však botanizovali. Ve spáře vrcholové silikátové skalky se uchytil sleziník severní (*Asplenium septentrionale*), zatímco z kostelní zdi čněl sleziník routička (*A. ruta-muraria*). Chodidla turistů a poutníků vhodně udusala substrát pro bělolist rolní (*Filago arvensis*) a zajímavou kuriozitu pro nás připravili též lesníci, kteří se rozhodli na severním úbočí kopce vypěstovat monokulturní Jehličnatý les z tisu červeného (*Taxus baccata*).

Po analýze meteorologické situace a zvážení vlastních sil jsme se rozhodli realizovat sestup z hory východní cestou. Obloukem jsme se pak navrátili do městečka, na jehož okraji jsme exkurzi rozpustili. Snad proto jsme se domů vraceli s rozpustilou náladou, již jsme si zachovali i při psaní tohoto příspěvku, což nám jistě laskavý čtenář promine.

Použité zdroje

- Hédl R. (2001): Vybrané vzácné a ohrožené rostliny Rychlebských hor a jejich severního podhůří. – Časopis Slezského zemského muzea, série A, Vědy přírodní 50: 271–283.
- Hédl R. (2016): Mokřadní exkurze na Vidnavské mokřiny a Zábřežské louky. – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 5: 20–26.
- Hédl R. & Chudomelová M. (2020): *Corydalis intermedia*. – In: Dančák M. & Kocián P. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska XIV., Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales 69: 236.
- Hédl R. & Taraška V. (2021): Kukačka aneb Exkurze do lomu za léčebnou. – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 10: 33–38.
- Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.
- Taraška V. (2022): Zajímavé druhy železniční květeny na Jesenicku – II. – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 11: 51–62.
- Taraška V. (2023): Exkurze Kytičky osady Hraničky. – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 12: 25–30.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili V. Taraška, R. Hédl a M. Chudomelová)

Nálezy označené (BRNM) jsou dokladovány v herbáři Moravského zemského muzea v Brně, nálezy označené (MCh) jsou dokladovány v soukromém herbáři M. Chudomelové.

Seznam lokalit

1. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Kobylá nad Vidnavkou (distr. Jeseník): železniční zastávka Kobylá nad Vidnavkou – drážní těleso, nástupiště a okolní ruderní plochy, 50°20'17,0"N, 17°07'30,3"E, 297 m n. m.
2. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Kobylá nad Vidnavkou (distr. Jeseník): lipová alej od železniční zastávky k zámku, 50°20'16,9"N, 17°07'20,9"E, 295 m n. m.
3. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Tomíkovice (distr. Jeseník): lužní les na levém břehu Vidnavky od viaduktu u Kobylé nad Vidnavkou k osadě Žlíbek, 50°19'57,6"N, 17°06'59,6"E – 50°19'25,8"N, 17°06'32,3"E, 305–320 m n. m.
4. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Tomíkovice (distr. Jeseník): osada Žlíbek, trávníky a kolejiště poblíž vlakové zastávky, 50°19'22,0"N, 17°06'28,3"E, 325 m n. m.
5. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Tomíkovice (distr. Jeseník): osada Žlíbek, kamenné zdi břehů řeky Vidnavky u mostu, 50°19'19,1"N, 17°06'28,7"E, 320 m n. m.
6. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Žulová (distr. Jeseník): lužní les na pravém břehu Vidnavky od osady Žlíbek k severnímu okraji Žulové, 50°19'17,4"N, 17°06'22,8"E – 50°18'55,2"N, 17°06'09,6"E, 330–340 m n. m.
7. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Žulová (distr. Jeseník): intravilán obce v její SV části, 50°18'42,0"N, 17°06'09,5"E – 50°18'36,2"N, 17°06'14,4"E, 350–375 m n. m.
8. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Žulová (distr. Jeseník): Boží hora, listnaté háje a smíšené lesy 50°18'34,5"N, 17°06'21,8"E – 50°18'31,2"N, 17°07'01,6"E – 50°18'49,1"N, 17°06'40,5"E, 410–510 m n. m.
9. 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5668d, Žulová (distr. Jeseník): Boží hora, vrcholové partie – paseka, trávník okolo poutního kostela a vrcholová skalka, 50°18'37,5"N, 17°06'42,8"E, 410–427 m n. m.

cévnaté rostliny

Abies alba (LC/C4a): 3; *Acer platanoides*: 3; *A. pseudoplatanus*: 3; *Adoxa moschatellina*: 2, 3, 6; *Aegopodium podagraria*: 1, 3; *Ajuga reptans*: 3; *Alliaria petiolata*: 3; *Allium ursinum* (LC/C4a): 3, 6; *Alnus glutinosa*: 3, 6; *Anemone nemorosa*: 3, 6; *A. ranunculoides*: 3, 6; *Aquilegia vulgaris* (NT/C3): 4, 9; *Arabidopsis thaliana*: 1, 4; *Arenaria serpyllifolia*: 1, 4; *Asarum europaeum*: 3, 6; *Asplenium ruta-muraria*: 5, 9; *A. septentrionale*: 9 (BRNM); *A. trichomanes*: 3, 4, 7; *Astragalus glycyphyllos*: 9;

Barbarea vulgaris: 4, 7; *Bellis perennis*: 2, 9;

Calluna vulgaris: 8; *Capsella bursa-pastoris*: 1, 4; *Cardamine amara* subsp. *amara*: 3, 6; *C. hirsuta*: 1, 4, 6 (BRNM; na železničním náspu); *C. impatiens*: 3; *Carex brizoides*: 2, 3; *C. digitata*: 3, 6, 8; *C. pilosa*: 6 (BRNM); *C. sylvatica*: 3, 8; *Carpinus betulus*: 3, 8; *Cerastium arvense*: 7; *C. glomeratum*: 1, 4; *C. semidecandrum*: 1; *Chaerophyllum aromaticum*: 1, 3; *Chelidonium majus*: 7, 8; *Chrysosplenium alternifolium*: 3 (BRNM), 6; *Corydalis cava*: 3; *C. intermedia* (LC/C4a): 3 (BRNM), 6; *Corylus avellana*: 3; *Cymbalaria muralis*: 5, 7; *Cystopteris fragilis*: 5, 7;

Dentaria bulbifera: 3, 8;

Echium vulgare: 1; *Eranthis hyemalis*: 3 (BRNM; zplanělý); *Erophila verna*: 1, 4, 7; *Euonymus europaeus*: 3; *Euphorbia cyparissias*: 1, 2; *Euphorbia dulcis*: 3, 6;
Fagus sylvatica: 3, 8; *Festuca altissima*: 8; *Ficaria verna*: 1, 3, 6; *Filago arvensis* (NT/C3): 9; *Filipendula ulmaria*: 2, 3; *Fragaria cf. moschata*: 6;
Gagea lutea: 3; *Galanthus nivalis* (NT/C3): 3; *Galeobdolon argentatum*: 3; *G. montanum*: 3, 6; *Galium aparine*: 4; *G. odoratum*: 8; *Geranium phaeum*: 3; *G. pusillum*: 1; *G. robertianum*: 3; *Geum urbanum*: 3; *Glechoma hederacea*: 5, 8;
Hedera helix: 6, 8; *Helleborus foetidus*: 7 (zplanělá); *Hesperis matronalis*: 3; *Holosteum umbellatum*: 1, 4; *Humulus lupulus*: 3;
Lamium amplexicaule: 1; *L. maculatum*: 2, 3; *L. purpureum*: 1, 4, 7, 9; *Lapsana communis*: 7; *Lathraea squamaria*: 3 (BRNM); *Leucojum vernum* (NT/C3): 3; *Lilium martagon* (LC/C4a): 3; *Luzula luzuloides*: 3; *Lysimachia nummularia*: 4, 7;
Mahonia aquifolium: 4 (zplanělá); *Mercurialis perennis*: 3; *Milium effusum*: 3; *Muscari armeniacum*: 3, 7 (na obou lokalitách zplanělý); *Mycelis muralis*: 8; *Myosotis ramosissima*: 4;
Narcissus pseudonarcissus: 3, 4 (na obou lokalitách zplanělý);
Othocallis siberica: 6 (zplanělá); *Oxalis acetosella*: 3, 8;
Paris quadrifolia: 6; *Petasites albus*: 9; *P. hybridus*: 8; *Phyteuma spicatum*: 3; *Plantago media*: 1; *Poa annua*: 1; *P. nemoralis*: 3; *Polygonatum multiflorum*: 3, 6, 8; *Polypodium vulgare*: 3, 8; *Potentilla argentea*: 1; *P. reptans*: 1; *P. verna*: 9 (BRNM); *Primula elatior*: 3, 6, 8; *Prunus avium*: 8; *P. cerasifera*: 1; *P. padus*: 3; *Pulmonaria obscura*: 3, 8;
Ranunculus lanuginosus: 3, 6; *R. repens*: 6; *Reynoutria cf. japonica*: 6; *Ribes uva-crispa*: 3, 6;
Sambucus nigra: 6; *Sanguisorba minor*: 9; *Saxifraga tridactylites* (NT/C3): 7 (železniční přejezd); *Sedum acre*: 9; *S. hispanicum*: 4, 7; *S. rupestre* agg.: 7; *S. sexangulare*: 4, 7; *Senecio vulgaris*: 1, 4, 7; *Silene dioica*: 3; *Solidago gigantea*: 3; *Stachys sylvatica*: 3; *Stellaria holostea*: 3; *S. nemorum*: 3; *S. ruderalis*: 1, 7; *Symphytum tuberosum*: 3;
Taraxacum sect. *Taraxacum*: 1; *Taxus baccata* (VU/C3): 9 (výsadba); *Tilia cordata*: 8; *Tussilago farfara*: 8;
Urtica dioica: 1, 3; *Vaccinium myrtillus*: 8; *Valerianella locusta*: 1, 4; *Veronica filiformis*: 4 (BRNM); *V. hederifolia* (DD/C4b): 1 (MCh); *V. chamaedrys*: 8; *V. officinalis*: 8; *V. persica*: 1, 4; *V. sublobata*: 1 (MCh), 3, 4; *Viburnum lantana*: 3 (asi zplanělá); *V. opulus*: 3; *Viola arvensis*: 1, 4; *V. odorata*: 1, 2, 7; *V. reichenbachiana*: 3, 6, 8; *Viscaria vulgaris*: 9.